

Az argentin-brazil regionális versengés mérlege

2015. június 3.

MAGYAR NEMZETI BANK

Készítette:

Látta:

Jóváhagyta:

Tartalom

Bevezetés	3
Geopolitikai alapok.....	4
Az argentin-brazil versengés nukleáris vetülete.....	6
Ellenségekből szövetségesek: az argentin-brazil partnerség aszimmetriái.....	9
Brazília vezető szerepben	12
Felhasznált irodalom	15

Bevezetés

Az argentin-brazil versengés történetét, a két ország mai kapcsolatát, gazdasági és politikai helyzetüket leginkább **Brazília szemszögéből, annak geopolitikai és geoökonómiai céljainak leírásával lehet összetetten szemléltetni**. A hidegháború idején egyértelműen a biztonságpolitikai vetület dominált a rivalizálásban – amelyet egyébként a spanyol-portugál korona szembenállása hagyományozott a két későbbi nemzetállamra, - a nukleáris versengésben kicsúcsosodva, majd az 1990-es évektől a gazdasági szempontok előtérbe kerülésével a bizalom és partnerség vették át a főszerepet.

Az **argentin-brazil versengés történeti vonala** is jól példázza, hogy az elmúlt évtizedek történelmi, politikai és gazdasági folyamatainak radikális változásai a geopolitikai gondolkodást is átformálták (Bayer, 2010), annak tartalma és formája megváltozott, szerepe kiterjedt az egyes tudományterületek (rész)ismereteinek rendszerezésére, összegzésére (Mező, 2006). A Rudolf Kjellen által 1899-ben megalkotott, de csak az 1930-as években teret nyerő fogalom a földrajz, az államok és a világpolitika széles kapcsolatát írja körül, egy olyan stratégiai tudást lehetővé téve, amely nem csak azt írja le, hogy milyen a világ, hanem azt is, hogy hogyan kell cselekednie egy adott államnak a nemzetközi közösségben (Ó Tuathail, 2000). Tehát adott ország geopolitikai helyzet- és jövőképe, geostratégiája alapvetően meghatározta, illetve napjainkban is meghatározza annak kül-, biztonság- és gazdaságpolitikáját is.

A hidegháború lezárultát követően a geopolitikát a tudományterület kutatói egyfajta posztmodern diskurzusban igyekeztek új alapokra helyezni, figyelembe véve a globalizáció nemzetállamokra gyakorolt hatásait. Ennek egyik jellemvonása a **geoökonómia** előtérbe kerülése volt, ezzel magyarázták például a regionális integrációk megerősödését is, amely egyértelműen következett az egyes államok földrajzi közelségéből és a kölcsönös gazdasági függés erősödéséből, ahogyan az a Déli Közös Piac (Mercosur) esetében is történt az 1990-es évek elején. Az Edward N. Luttwak nevéhez fűződő geoökonómiai diszciplína szerint a hidegháborús ideológiai rivalizálást felváltotta a globális gazdasági verseny, amelyben a kereskedelem és a pénzügyek háttérbe szorítják a katonai erőt, míg a politikai célokat felváltja az a törekvés, hogy az egyes országok minél előkelőbb helyet szerezzenek a világgazdaságban. Ezzel a geoökonómia meg is kérdőjelezi a gazdasági hatalom és a földrajzi tér közötti kapcsolatot, és a gazdasági kapcsolatok komplexitása miatt képlékenyen kezeli a földrajzi határok fogalmát (Csurgai, 1998).

Az argentin-brazil rivalizálás leírásának szempontjából az egyik legfontosabb aspektus az, hogy mi a versengés tétje, mik a célok a gazdasági mutatószámokban elért eredményeken túl. Ehhez pedig szükséges, hogy legalább az egyik fél szempontjából megismerjük a politikai és gazdasági célrendszert, amelyet a geostratégiai háttér felvázolásán keresztül célszerű megközelíteni. **Brazília az elmúlt évtizedekben sikeresen építkezett, jelentős gazdasági és társadalmi fejlődést elérve, míg Argentínát a belső problémái, illetve a szomszédjához képest kisebb méretei és szűkösebb erőforrásai gátolták, illetve gátolják meg abban, hogy Brazília komoly kihívója legyen.** Mára az argentin külpolitikában a Brazíliával való kooperáción van a hangsúly, s a portugál nyelvű ország fő regionális kihívójaként Mexikót tartják számon, mind gazdasági, mind nemzetközi politikai értelemben.

Geopolitikai alapok

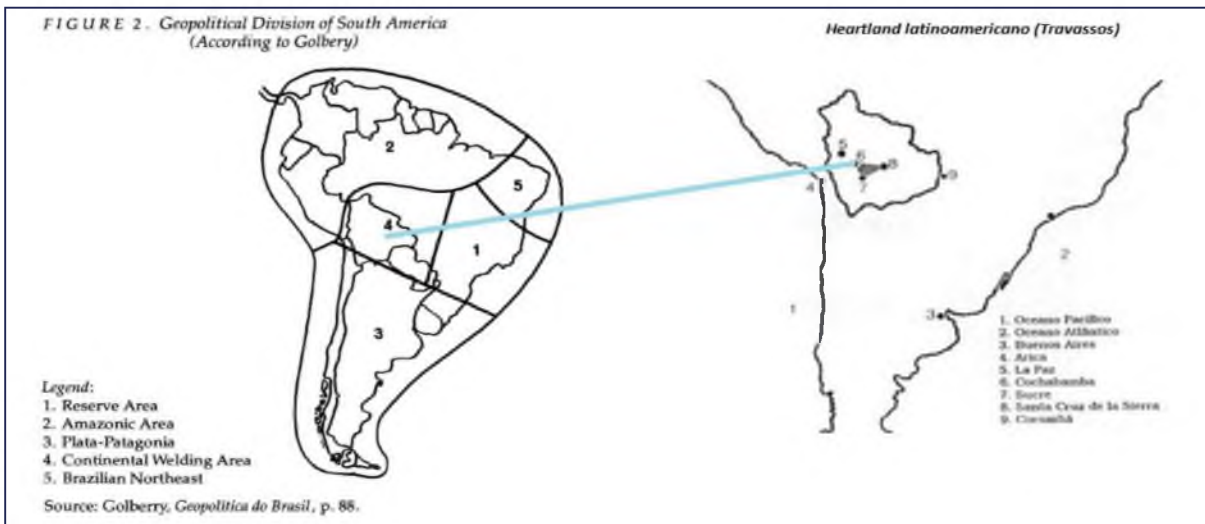

A **brazil geopolitikai elméletek** fejlődését elsősorban három kiemelkedő történelmi sajátosság határozta meg: az eredeti határokat kijelölő, 1494. évi tordesillasi egyezmény, az atipikus gyarmati forma és a régiós összehasonlításban békésen lezajlott függetlenségi folyamat (Romero–Peña–González, 2012), amelyek előrevetítették azt a máig fennálló diplomáciai gyakorlatot, amelynek alapja **az együttműködésen és párbeszéden alapuló diplomácia.**

Latin-Amerikában – elsősorban Argentínában, Brazíliában és Chilében – az európai gyökerű klasszikus elméletek a nemzetközi kapcsolatok és a nemzeti fejlődés elméleteinek tudományos keretét képezték. Ezen elméletek többnyire politikai és katonai doktrínákra épültek, s a nemzetközi politika egyik perspektívjaként kezelték a geopolitikát (Mező, 2006), melyre úgy tekintettek, mint egy, a földrajz, a katonai stratégia, a nemzeti fejlődés, a terjeszkedés és az imperialista törekvések közötti kapcsolatokat leíró tudományterületre (Child, 1979). **A regionális szinten kiemelkedő brazil geopolitikai iskola leg(él)ismertebb gondolkodói, Mário Travassos, Everardo Backhauser és Golbery do Couto e Silva elméleteiket szintén a XIX. és XX. századi európai és észak-amerikai tudományos keretekbe – elsősorban Friedrich Ratzel, Halford Mackinder és Alfred Mahan által képviselt irányzatok mentén – ágyazták be (Hage, 2013) számos fókuszterület mentén, mint például a biztonság és a fejlődés koncepciók összekötése, a belső területi kohézió¹ és a határok védelmének biztosítása, az amazóniai magterület („heartland”) jelentős részén befolyás szerzése, az atlanti partvidék védelme, kulcsfontosságú természeti erőforrások és energiaforrások feletti rendelkezési jog biztosítása, az argentin-brazil rivalizálás a Río de la Plata térségében, valamint a jövőbeli nagyhatalmi státusz („grandeza”) előfeltételeinek biztosítása (Child, 1979).**

---

¹ Golbery geopolitikai értelemben szigetsoporként írja le Brazíliát *Geopolítica do Brasil* című művében (1967), öt szigetre osztva az ország területét: 1. Amazóniai-sziget, 2. Északkeleti-félsziget, 3. Középnagyati-félsziget, 4. Középső mag, 5. Déli-sziget. Véleménye szerint ezek megfelelő és hatékony összekapcsolódása elengedhetetlen feltétel az „interior”, vagyis a belső, nyugati területek felzárkóztatása számára (Child, 1979).

1. ábra: Ahogyan Braziliát, úgy Dél-Amerikát is öt geopolitikai egységre osztotta 1967. évi művében Golbery (balra), amelyek közül a 4. számú egység (Bolívia, Paraguay és Brazília „interior” részének egy szelete) olyan területet jelölt, amelynek ellenőrzés alá vonása eldöntheti az argentin-brazil hatalmi rivalizálást. Travassos 1935-ben megjelent művében – amelyben kétirányú antagonisztikus kapcsolatokat jelöl meg az Atlanti- és Csendes-óceán partvidéke, valamint Amazonia és a La Plata térsége között – is kiemeli a bolíviai terület fontosságát (jobbra), ahol Cochabamba, Sucre és Santa Cruz városok „mágikus háromszöget” alkotnak. (Kép: saját szerkesztés Child, 1979:92. és Szilágyi, 2007:74. felhasználásával.)

A latin-amerikai magterület bolíviai része azon túl, hogy átbillentheti valamely fél előnyére a regionális hegemonia mérlegét, a bolíviai földgázexport mind Argentína, mind Brazília energiaellátásában komoly szerepet játszott már a hidegháborús korszak elején is. A magterület paraguayi szelete pedig a folyók biztosította vízenergia és a mezőgazdasági öntözés szempontjából meghatározó Brazília számára, így kiegyensúlyozott viszonyra törekedett, illetve törekszik a mai napig a La Plata medencéjében fekvő „ütközőállamokkal”. Brazília mára kiterjesztette gazdasági befolyását Bolíviában, Paraguayban és Uruguayban is az ott létesített infrastruktúra beruházásain és egyéb közvetlen tőkebefektetésein keresztül (Stratfor, 2012), ezáltal kvázi szatellit-államaivá téve a kis országokat.

2. ábra: Az argentin-brazil versengés földrajzi vetülete: Rio de la Plata medencéje (rózsaszínnel jelölve) (forrás: Stratfor, 2012)

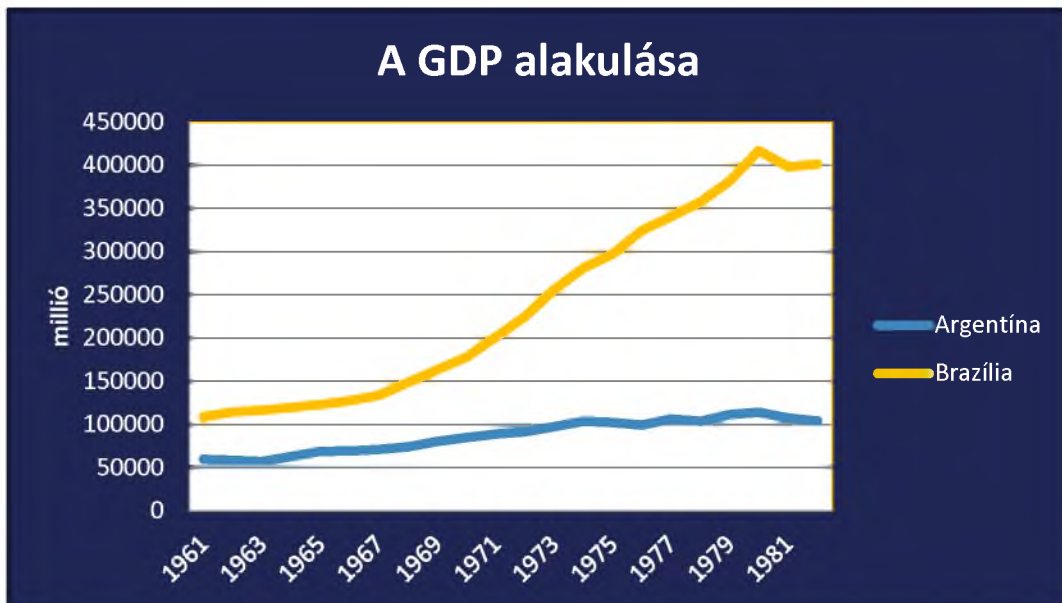
Az argentin-brazil versengés kezdete egészen a gyarmati korszakig, a spanyol és portugál korona területszerzési vitáig nyúlik vissza, s ahogyan a brazil, úgy az argentin geopolitikai stratégiát is meghatározta a vetélytárs célrendszere. **Annak ellenére, hogy Brazília az 1960-as évektől egyre inkább maga mögé kényszerítette Argentínát gazdasági teljesítményüket tekintve, politikailag sem közeledtek egymáshoz, a nemzetközi együttműködést még az 1980-as évek elején is sokkal inkább az Egyesült Államokkal, Japánnal, a Német Szövetségi Köztársasággal (NSZK) és Oroszországgal képzelték el, mintsem egymással (Selcher, 1985).**

Az argentin-brazil versengés nukleáris vetülete

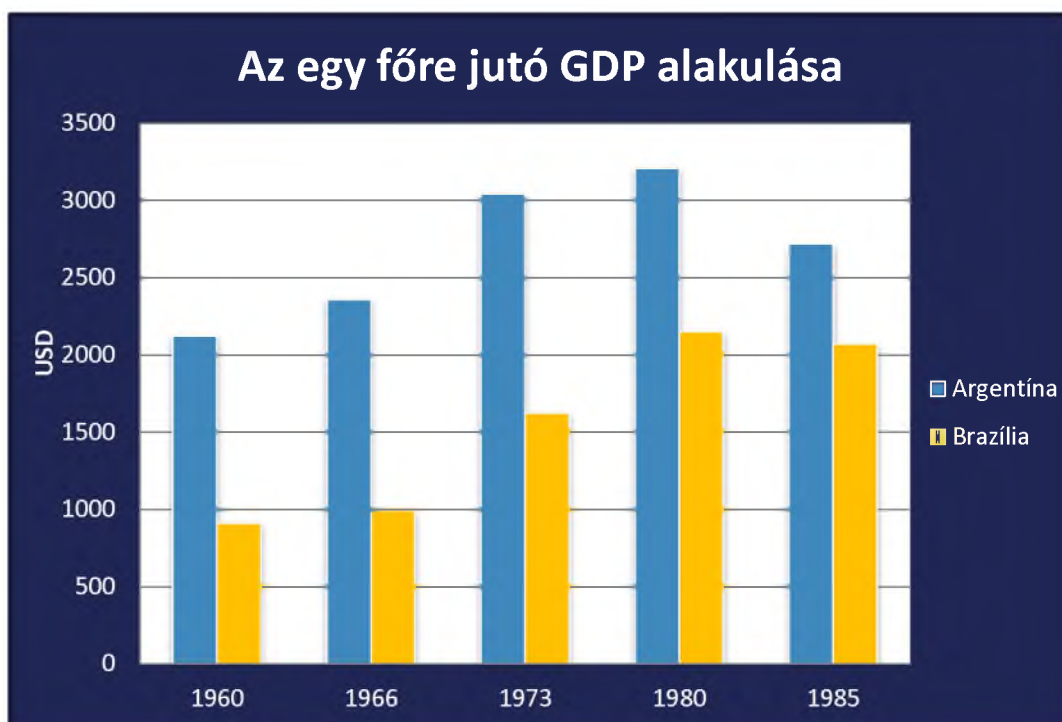

A Mercosur megalakulása előtti **időszak argentin-brazil rivalizálását legjobban a két ország nukleáris fegyverkezési versenye szemlélteti, főként annak következtében, hogy a versengés tárgya sokáig az energiaforrások megszerzéséért folyt, amelyben a gazdasági növekedés kulcsát látták (Darnton, 2012).** Nagyhatalmi törekvései és az energiabiztonság követelménye arra sarkallták Brazíliát, hogy válaszoljon az argentin nukleáris program beindítására. Az ezzel kapcsolatos kutatási tevékenység a nukleáris fizika területén már az 1930-as években – az ország gazdag uránlelőhelyeinek feltárásával egy időben – megkezdődött Brazíliában az ország jelentősebb egyetemeinek és külföldi szakértők bevonásával (Oliveira, 1998). A későbbi évtizedekben Brazíliát az Egyesült Államok, majd a Német Szövetségi Köztársaság (NSZK) segítette az atomprogram fejlesztésében, míg Argentínát Kanada és az NSZK. Utóbbi mindkét ország esetében meghatározó partnerré vált, azonban a német-brazil egyezségnek Jimmy Carter amerikai elnök (1977-81) megválasztását követően hamar vége lett, s Brazília titokban folytatta katonai atomprogramját, amelyben minden bizonnyal az is motiválta, hogy **1976-tól az argentin kormány első számú prioritásává vált a nukleáris program, amely kapcsán Videla diktatúrája (1976-81) nem zárkózott el a katonai felhasználástól sem (Oliveira, 1998).** Ebben az időszakban mindkét ország kihasználta az 1960-70-es évek kedvező világgazdasági feltételeit, az **elért fejlődési eredményeiket** pedig (bár a hatvanas évek brazil gazdasági csodáját Argentína már nem tudta megismételni) **a katonai kiadások növelésével, az atomprogramok fejlesztésével kívánták egymás és a világ felé demonstrálni.**

Brazília igen kiemelkedő eredményeket mutatott fel az adósságválság előtti évtizedekben: **az egy főre jutó GDP 1950 és 1980 között 3,38-szorosára nőtt, míg Argentínában csupán 1,71-szeresére (Balassa et al, 1986: 52-53).** Argentína esetében ebben szerepet játszott az 1960-as évek közepén beállt stagnálás, amelyen az új stabilizációs program sem tudott már segíteni, és **amíg Brazília arra koncentrált, hogy minél inkább a nemzetközi kereskedelmi vérkeringés része legyen, addig Argentína egyre inkább kiesett abból,** emellett a korábban világszintű mezőgazdasági szektorát Argentína elhanyagolta az erőltetett iparosítás érdekében (Kádár, 1977).

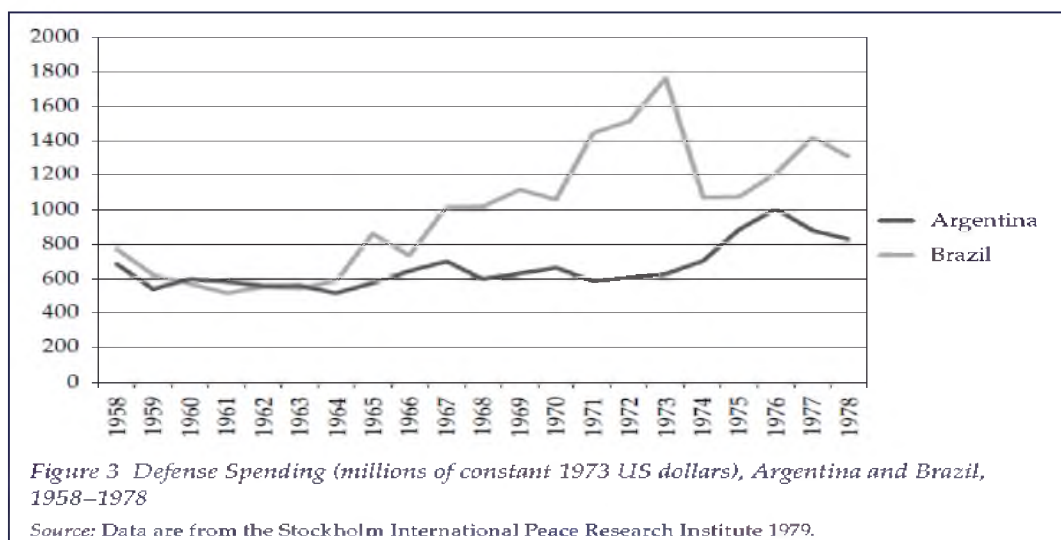
3. ábra: Argentína és Brazília bruttó hazai össztermékének alakulása 1961 és 1982 között, saját nemzeti valutában megadva, 1970. évi árakon számolva. (forrás: MOxLAD adatbázis)

4. ábra: Az egy főre jutó GDP alakulása Argentínában és Braziliában 1960 és 1985 között (forrás: Balassa et al, 1986:52-53)

A gazdaság bővülése a katonai kiadások, és ezzel a nukleáris programokra fordított összegek növelését is lehetővé tette, főként Brazília esetében, táplálva a nagyhatalmi státusz vágyát annak ellenére is, hogy az országot számos földrajzi, társadalmi egyenlőtlenség osztotta meg, amelyek jelentős részét a mai napig nem sikerült orvosolni. A két ország viszonyában az 1970-es évekre minden körülmény adott volt az együttműködésre, azonban mégis a rivalizálás fenntartása mellett döntöttek (Darnton, 2012).

Az 1980-as évek adósságválsága, majd a katonai kormányok bukása vetett véget a fegyverkezési versenynek. A megváltozott körülmények miatt például még az új brazil erőművek építését is többször felfüggesztették (Santos Vieira de Jesus, 2012), s a diktatúrát követő első civil kormány hatalomra kerülését követően fény derült arra, hogy Braziliának sikerült kellő kapacitást kifejlesztenie az urándúsításhoz, amelynek révén akár atombombát is előállíthattak volna (Vieira, 2014). Az atomprogramot megvalósító állami intézmény, a Nuclebrás békés célú programja mellett 1979 óta végrehajtott „párhuzamos programot” („programa nuclear paralelo”, másnéven „Solimões”) végül csak 1990-ben állította le a katonaság, amikor Fernando Collor de Mello elnök (1990-92) nyilvános ceremónia keretében lezárta a nukleáris robbanóanyaggal való kísérletezésre fenntartott területet Pará államban (Patti, 2013).

5. ábra: A védelmi kiadások alakulása Argentínában és Braziliában 1958 és 1978 között (forrás: Darnton, 2012:130)

A kölcsönös bizalmatlanság tehát nem volt alaptalan az argentin-brazil kapcsolatokban. Erre pontot 1990 végén tettek, amikor a második Foz do Iguaçu-i Nyilatkozat aláírásával Argentína és Brazília közösen megállapodott az atomenergia békés, polgári célokra való felhasználásában, illetve létrehozták a nukleáris anyagok nyilvántartásának és ellenőrzésének közös rendszerét (SCCCMN), továbbá annak működtetése érdekében a következő évben felállították azt az ügynökséget (ABACC – Brazil-Argentín Ügynökség a Nukleáris Anyagokkal Kapcsolatos Nyilvántartásért és Ellenőrzésért), amely a két állam nukleáris anyagait tartja nyilván, valamint felügyeli létesítményeiket.

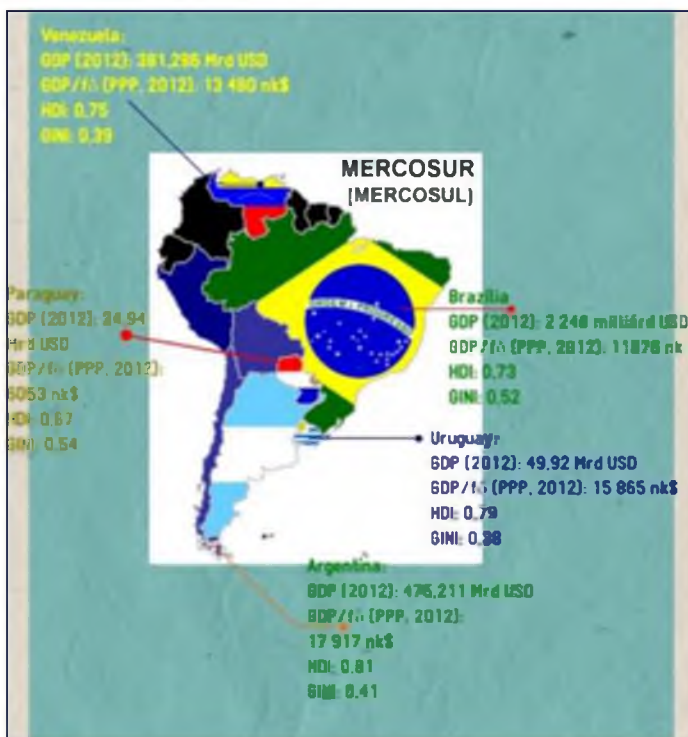
A nukleáris együttműködésre – amely a mai napig fokozatosan bővül a két ország között – való igény szolgáltatta az alapot a partnerség horizontális vetületének kiterjesztésére, amelyet már az első Foz do Iguaçu-i Nyilatkozatban rögzítettek az integráció és a gazdasági együttműködés elmélyítése érdekében. Az 1980-as évek közepén tehát Argentína és Brazília viszonylag gyorsan reagáltak a nemzetközi szinten is megváltozott politikai, gazdasági és ideológiai körülményekre.

Ellenségekből szövetségesek: az argentin-brazil partnerség aszimmetriái

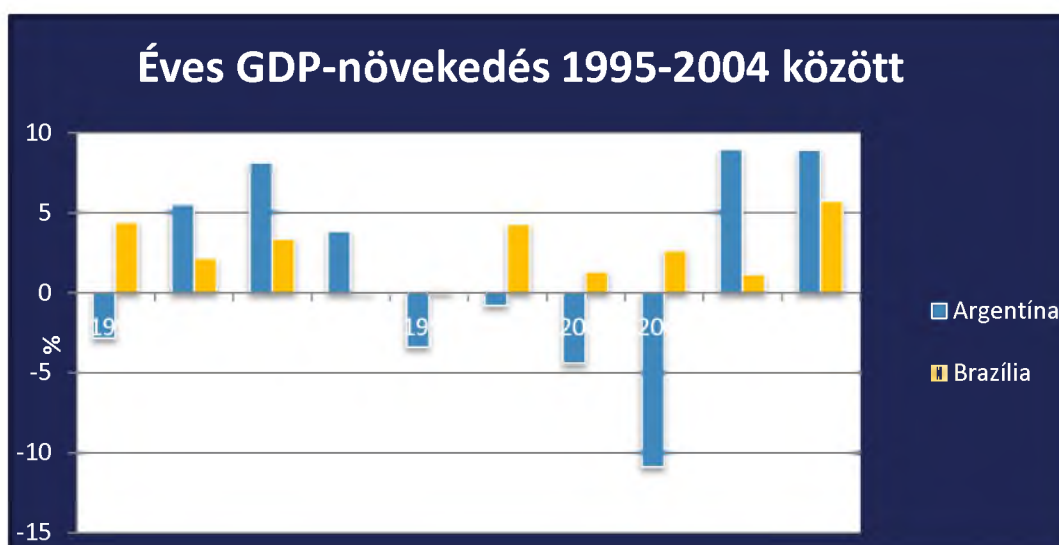
Latin-Amerika az úgynevezett új, nyitott regionalizmussal adott politikai választ a világgazdaság új trendjeire: mozgásterüket gazdaságaik egyesítésével igyekeztek bővíteni, amelytől a nemzetközi tárgyalási pozícióik megerősödését várták.

Az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA) – amelynek kibővítése a hidegháborút követően szinte azonnal napirendre került – szembeni alkupozíció megerősítését szolgálta a **Mercosur** is Argentína és Brazília számára, így az integrációs szervezet mint egyfajta védekezési mechanizmus lett a geoökonómiai regionalizmus felemelkedésének egyik első példája (Carranza, 2003). A Mercosur-ban fennálló **viszonyok azonban nem kiegyenlítették a tagok között**, ami szemlélteti a két gazdaság közötti különbségeket. **Brazília a Mercosur GDP-jének több mint 70 százalékát adja, míg Argentína részesedése nem éri el a 20 százalékot sem.**

6. ábra: A Mercosur tagállamai (saját szerkesztés Wikimedia alapján)

A Nemzetközi Valutaalap szerint a Mercosur-tagországok GDP-növekedését alapvetően befolyásolja a brazil kereslet: **Brazília 10 százalékos GDP-növekedése 3 százalékkal járul hozzá például Argentína növekedéséhez** (IMF, 2010, p29).

7. ábra: Argentína és Brazília bruttó hazai össztermékének éves növekedése 1995-2004 között (forrás: IMF-WEO)

Az 1990-es évek pénzügyi válsága ellenére Brazília jobban ki tudta használni az integráció adta előnyöket, mint Argentína, amely az új évezred küszöbén jelentős gazdasági válságba süllyedt. Kiforrott koordinációs mechanizmus híján a tagállamok nem tudták összehangolni gazdaságpolitikáikat, s Argentína ebben az időszakban nem tudott szerencsésen irányvonalat választani. Brazília például az 1990-es évek első felében a neoliberális gazdaságpolitika térnyerése ellenére sem adta fel a hazai ipar védelmét a külföldi versenytársakkal szemben, míg Argentína teljesen védtelenül hagyta azt. Ugyanebben az időszakban Brazília valutájának lebegtetése, míg Argentína a dollárhoz kötött fix árfolyam mellett döntött, előbbi intézkedései miatt indultak meg egyébként az évtized „kereskedelmi háborúi” a két ország között, ugyanis Argentínát hátrányosan érintette, hogy Brazília több ízben leértékelte valutáját. Az ellentétek a 2001. évi argentin válság kapcsán csúcsosodtak ki, majd az újbaloldali kormányok megválasztásával rendeződni kezdtek a problémák.

Amíg Argentína a belső gazdasági problémákra fókuszált, addig Brazília a belső kohézió és a regionális jelenlét megerősítésére tudott koncentrálni. Brazília számára például geopolitikai stratégiájának megvalósítása szempontjából óriási előnyt biztosított az, hogy belső erőforrásait a regionális szintű (majd Afrikára is kiterjesztett) fejlesztésre is kiterjesztette, amelyből nem csak a donorországok, hanem saját multinacionális nagyvállalatai („multilatinái”) is profitáltak.

Napjainkban pedig segélyezés helyett értékes „technikai együttműködést” kínál a latin-amerikai és afrikai országoknak, amely magába foglalja például a műszaki-technológiai tudás átadását, az intézmények megerősítését a környezetvédelem, a mezőgazdaság és a szociális ellátások terén. A résztvevő intézmények közül kiemelkedő szerepe van a brazil fejlesztési banknak, a BNDES-nek, amely a regionális integrációs projekteken segíti a nagyvállalatok térnyerését. Nem csupán Braziliának, hanem például Mexikónak és Chilének is erős, világszinten is versenyképes nagyvállalatai vannak, azonban úgy tűnik, mintha Argentína kimaradna

8. ábra: A BNDES segítségével megvalósuló brazil infrastrukturális beruházások típusai Dél-Amerikában

ebből a sorból: a 65 legfontosabb multilatiná közt csak 4 argentin, míg 25 brazil, amely arra enged következtetni, hogy Argentínában nem hatékony a beruházás-ösztönzési politika, és az elmúlt évek

gazdaságpolitikai intézkedései is inkább elriasztották a befektetőket (Elizondo, 2013). Ezzel szemben Brazília a 2000-es évek elején a nemzetközi tőke egyik legkedveltebb célpontjává vált, miközben egyre inkább megerősítette a régióban betöltött vezető szerepét. **A jelenlegi helyzetkép azt mutatja, hogy Brazília – mondhatni Argentína rovására – az elmúlt évtizedekben átvette az ellenőrzést a La Plata vidéke felett.**

<i>Brazília gazdasági fölénye a La Plata medencéjében</i>		
Paraguayban	Uruguayban	Bolíviában
A népesség körülbelül hat százaléka brazil származású (400 ezer fő).	A lakosság közel egy százaléka brazil (30 ezer fő).	A lakosság körülbelül 0,3 százaléka brazil (30 ezer fő).
A megművelhető földterületek 55 százaléka brazil tulajdonban van. A szójatermelés 90 százalékát brazilok végzik.	A megművelhető földterületek körülbelül 20-30 százaléka van külföldi kézben, többnyire brazil tulajdonban. Az uruguayi húsexport közel 46 százalékát brazil cégek irányítják.	A szójatermelés körülbelül 35 százalékát brazil gazdák adják.
A paraguayi import 25, az export 35 százalékát adja Brazília.	Az uruguayi import közel 16, az export 18 százalékát adja Brazília. 2014 decemberében az Uruguayba érkező összes külföldi közvetlen befektetés 28 százaléka Brazíliából érkezett.	A paraguayi import körülbelül 16, az export 33 százalékát adja Brazília.
2009 óta Brazília évi 360 millió dollárt fizet Paraguaynak 14 ezer megawatt elektromos áram ért cserébe.		Brazília irányítja a bolíviai földgáztermelés közel 64 százalékát, valamint a kőolajtermelés közel 56 százalékát.

1. táblázat: Brazília gazdasági erőfölénye a La Plata medencéjében (forrás: Stratfor, 2012).

Brazília vezető szerepben

A nemzetközi színtéren tett gesztusainak köszönhetően **Brazíliát napjainkban az úgynevezett „soft power” példajaként emlegetik, amely a katonai erő helyett a diplomáciai „meggyőzés” révén építi szövetségi rendszerét**, ezáltal egyre elfogadottabbá válik a fejlődő világ országainak szemében, egyfajta vezető szerepet nyerve ezáltal. Az elmúlt több mint egy évtizedben a brazil külpolitika egyértelmű célja volt, hogy multilaterális kapcsolatainak megújításával nemzetközi elismerést vívjon ki. **A brazil vezetés felismerte, hogy az ország úgy lehet a világpolitika egyik főszereplője, ha olyan globális ügyek vezetését vállalja magára, mint például a környezetvédelem (ezen belül a biodiverzitás, a vízügy vagy a megújuló energiaforrások) vagy a szegénység és éhínség megfékezése.** Brazília nemzetközi támogatottságát jelzi például az is, hogy mind az ENSZ Élelmezésügyi és Mezőgazdasági Szervezete (FAO), mind a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) elnöki pozíciójára nevezett jelöltjei elegendő szavazatot szereztek a tisztségek elnyerésére. A nemzetközi béke fenntartását elősegítendő az 1990-es évek közepe óta Brazília rendszeresen több ENSZ-misszióban is szerepet vállalt (az elsőre még a szuezi válság során került sor). 2012 novemberéig összesen 33 békehadműveletben vett részt 17 ezer fős létszámmal (a békefenntartással kapcsolatos hozzájárulások tekintetében Brazília 12. az ENSZ-tagállamok sorában). Bár ezek a missziók megterhelik a nemzeti költségvetést (össességében tekintve Brazília a 10. legnagyobb befizető az ENSZ költségvetésében), mégis jelentős presztízt teremtenek az ország számára, főként ha sikeresek ezek az akciók. Továbbá jelzik Brazília elkötelezettségét az ENSZ-alapelvek irányába és megerősítik nemzetközi szerepét. Az ENSZ éves Közgyűlését a hagyományok értelmében a kezdetektől fogva megnyitó alapító tag Brazília az intézmény megalakulása (1945) óta szeretne állandó tagságot nyerni a Biztonsági Tanácsban (BT), így az ENSZ reformjának egyik lehangosabb szószólója, az úgynevezett Négyek Csoportjába (G4: Brazília, India, Japán és Németország) tartozik. A nem állandó tagságot eddig tíz alkalommal nyerte el (így eddig 20 évet töltött Brazília a BT-ben, aminél többet csak Japán tudhat magáénak az összes tagállam közül), legutóbb a 2010-11. évi ciklusban, amely során kiállt többek között a közel-keleti békefolyamat megerősítése, a gazdasági és emberi fejlődés, a BT-reform és Irán békés célú atomenergia-felhasználása mellett. Brazília földrajzi mérete és gazdasági ereje mellett egyéb tényezők is az állandó BT-tagság mellett szólnak, ilyen például a latin-amerikai régióban betöltött vezető szerepe, a sikeres diplomáciai gyakorlata, a fent említett békefenntartói tevékenysége, illetve alkotmányos elkötelezettsége az atomfegyver-mentesség mellett (Solti-Sutyinszki, 2013).

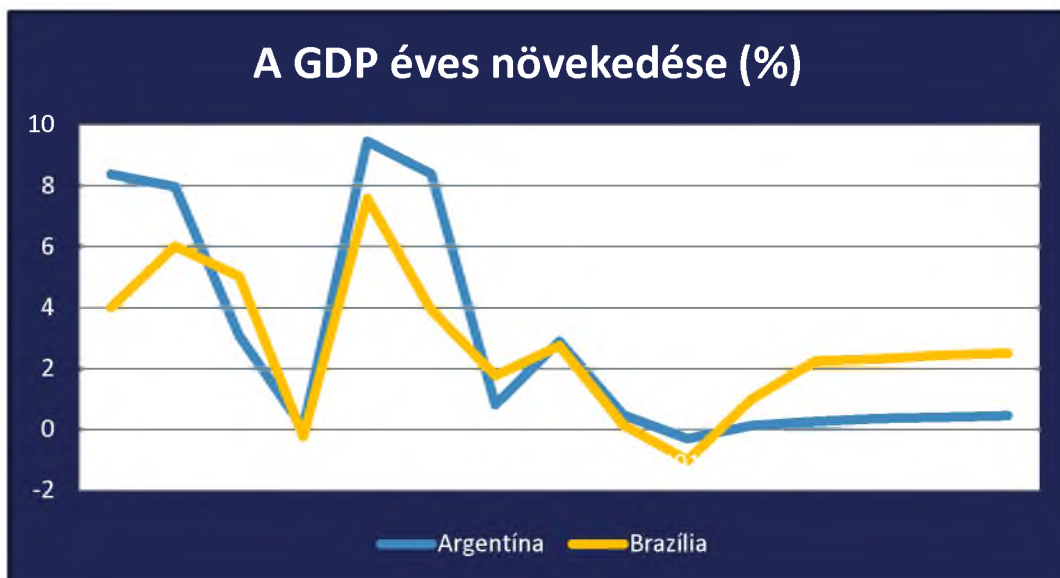
Míg a hidegháborús korszak jelentős részében Brazília külkapcsolatait sokáig az Egyesült Államokhoz és a fejlődő világhoz fűződő viszonya dominálta, s a régión belül elszigetelt szerepet játszott, addig mára ez is megváltozott: a dél-amerikai régión belüli kapcsolatok megerősítésének alapját az 1980-as években megindult argentin-brazil közeledés, majd a Déli Közös Piac létrehozása jelentette. A latin-amerikai térség prioritását jelzi, hogy a 2011. január 1-jén beiktatott **Dilma Rousseff első hivatalos elnöki útja sem Pekingbe vagy Washingtonba vezetett – ahogy azt a dél-amerikai ország növekvő világgazdasági szerepe**

indokolhatta volna, – hanem a szomszédos Argentínába. A brazil vezetés ezzel nem csupán a régió stabilitását kívánta erősíteni, hanem **egyértelműsítette, hogy Latin-Amerika első számú vezető hatalmaként kíván fellépni a nemzetközi porondon.** Rousseff akkor úgy nyilatkozott, hogy a két országnak stratégiai felelőssége van abban, hogy „a XXI. század Latin-Amerika évszázada legyen”, így az egymás közötti szoros együttműködés és partnerség elengedhetetlen feltétele a fejlődésnek (Solti-Sutyinszki, 2013).

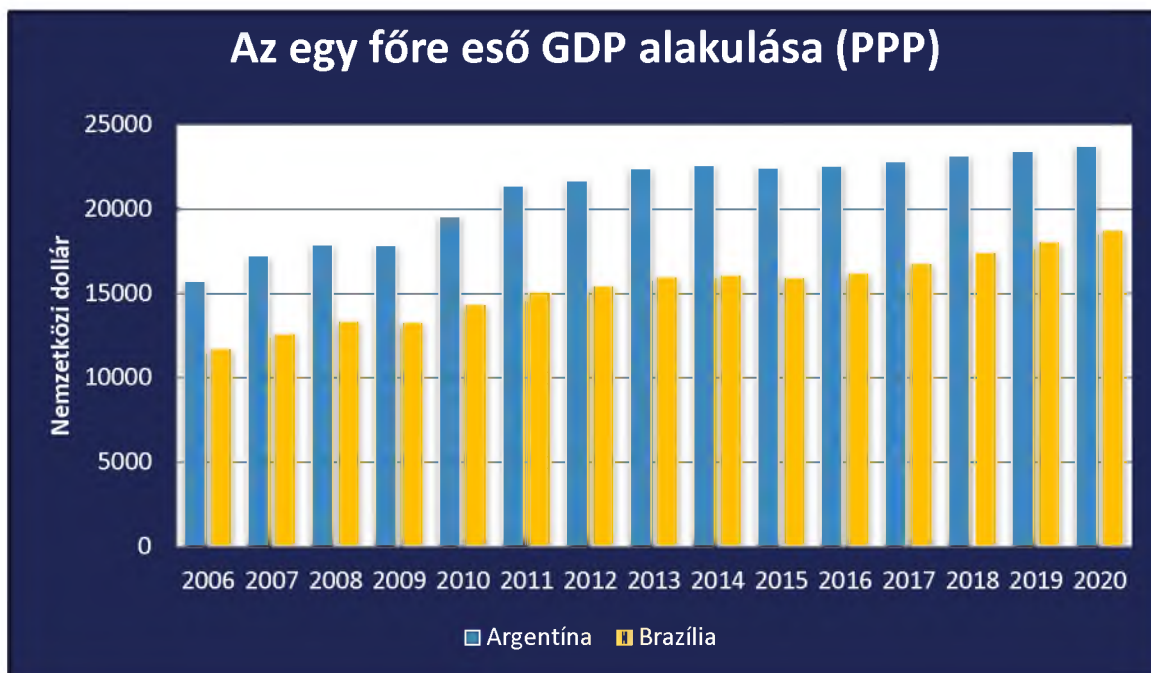
Tehát ahogyan a világ a globalizáció hatására, úgy Brazília geopolitikai gondolkodása, geostratégiai módszereinek megválasztása is megváltoztak az elmúlt közel három évtizedben, bár úgy tűnik a célok nem alakultak át. Továbbra is kiemelt prioritás a belső területi kohézió megteremtése, a határok védelmének biztosítása, a zöld Amazónia és a mélytengeri kőolajtartalékokat rejtő Kék Amazónia, azaz az atlanti partvidék védelme, valamint a fejlődéshez szükséges energiaforrások biztosítása. **A XX. század jelentős hányadára jellemző argentin-brazil versengés lezárult, a Déli Közös Piacon keresztül gazdaságaik integrációja jelenleg is – ha lassan is, de – mélyül, a szervezethez csatlakozott Venezuela, és hamarosan Bolívia is teljes jogú tagja lesz, így Brazília valóban szatellit-államok sorát alakította ki maga körül.**

Argentína és Brazília versengése azonban nem múlt el nyomtalanul: az őszi argentin elnökválasztás egyik fő esélyesének tartott Mauricio Macri kijelentette, hogy megválasztása esetén visszaköveteli Argentína vezető szerepét nem csak a latin-amerikai régióban, hanem a globális szintén is. Arra azonban nem utalt, hogy ez milyen változásokhoz vezetne a Brazíliával fenntartott kapcsolatokban (InformateSalta, 2015). Brazília fent részletezett előnyei mellett **Argentína is számos olyan tulajdonsággal rendelkezik, amely fejlettségbeli előnyhöz juttatja szomszédjához képest: jelentősen magasabb a humántőke minősége, az életszínvonal és az egy főre jutó GDP, közbiztonság és társadalmi egyenlőség szempontjából is Argentína van kedvezőbb helyzetben.** Amennyiben a jövőben sikerülne növelni a befektetéseket az egyes stratégiai ágazatokban, illetve megerősíteni a hazai vállalatokat, valóban növekedni tudna az ország gazdasági befolyása. A nemzetközi politika kiemelt kérdéseiben való részvétel pedig diplomáciai presztízst biztosítana számára.

Bár Brazília elmúlt évtizedbeli teljesítménye jelentős, a gazdasági növekedés 2011 óta mégis csökken, így a dél-amerikai óriásnak is több területen reformokat kell végrehajtania, amire a jelenlegi világgazdasági körülmények rá is kényszerítik. Egyébként az egész térségre igaz, hogy **az egyes országok vezetőinek a megváltozott világgazdasági körülmények között is biztosítaniuk kell a fenntartható gazdasági növekedést, az eddig elért szociális eredmények megszilárdulását, javítaniuk kell a közbiztonságon és a demokrácia minőségén.** A szakértők úgy vélik, hogy Latin-Amerika jelenleg újabb átmenetet él meg: az országok többségének **le kellene mondania a nyersanyagárak alakulásától függő gazdasági növekedési modellről,** modernizálniuk és diverzifikálniuk kellene termelési struktúrájukat a hozzáadott érték növelése érdekében, valamint mélyíteni a szociális eredményeiket. Mindez meghatározó a jövőbeli növekedés szempontjából mind Brazília, mind Argentína esetében.

9. ábra: Argentína és Brazília éves (várható) növekedése 2006-2020 között (forrás: IMF-WEO)

10. ábra: Az egy főre jutó GDP-alakulása vásárlóerő-paritáson mérve, folyó évi nemzetközi dollárban kifejezve (forrás: IMF-WEO)

Egyelőre, a Nemzetközi Valutaalap fenti becslése szerint egyik ország esetében sem várható, hogy visszatér a 2003-11 közötti növekedési tendencia, s bár Brazíliában a GDP éves növekedése valószínűleg magasabb lesz, mint Argentínában, utóbbi továbbra is vezet az egy főre eső GDP tekintetében.

Felhasznált irodalom

- Avelar, A. C. (2008): „Nuclear engineering education in Brazil: Review and Prospects”. *Journal of Radioanalytical and Nuclear Chemistry*, Vol. 279, No.1, 349-354. pp.
- Balassa, Bela, Gerado M. Bueno, Pedro-Pablo Kuczynski és Mario Henrique Simonsen (1986): *Toward Renewed Economic Growth in Latin America*. Washington, Institute for International Economics
- Bayer József (2010): „[A globalizáció és a 21. század geopolitikai kihívásai](#)”. *Geopolitika a 21. században*, 1. évfolyam, első szám, 7-28. pp.
- Brzezinski, Zbigniew (2013, eredetiben 2012): *Stratégiai vízió. Amerika és a globális hatalom válsága*. Budapest, Antall József Tudásközpont
- Carranza, Mario E. (2003): *Can Mercosur Survive? Domestic and International Constraints on Mercosur*. *Latin American Politics and Society*; Vol.45, No.2., 67-103.pp.
- Child, John (1979): „Geopolitical Thinking in Latin America”. *Latin American Research Review*, Vol. 14., No. 2., 89-111. pp.
- Cruz Aguilar, Sérgio Luiz (2013): „Brasil-Argentina e o Sistema Regional de Salvaguardas Nucleares”. *Mural Internacional*, Vol.4., No.2., Jul/Dez, 17-24.pp.
- Csurgai Gyula (1998): *Geopolitics, Geoeconomics and Economic Intelligence*. Strategic Datalink #68, The Canadian Institute of Strategic Studies
- Darnton, Christopher (2012): *A False Start on the Road to Mercosur*. *Latin American Research Review*, Vol.47, No.2, 120-143.pp
- Gall, Norman (1976): „Atoms for Brazil, Dangers for All”. *Foreign Policy*, No. 23., Summer, 155-201. pp.
- Hage, José Alexandre Althayde (2013): „[Geopolítica e progresso econômico no Brasil: uma possível relação histórica](#)”. *Boletim Meridiano 47*, Vol. 14., No. 137. mai-jun., 20-26. pp.
- Hyndman, Jennifer (2004): „Revisiting Mackinder 1904-2004”. *The Geographical Journal*, Vol. 170, No.4., December, 380-383. pp.
- Elizondo, Marcelo (2013): [Multinacionales latinoamericanas: crecen pero con pocas argentinas](#). Consultora DNI
- IMF (2010): *Regional Economic Outlook - Western Hemisphere: Heating Up in the South, Cooler in the North*. Washington, International Monetary Fund Publication Services
- InformeSalta (2015): [Macri aseguró que la Argentina peleará el liderazgo de América Latina](#).
- Kádár Béla (1977): *Latin-Amerika gazdasági dilemmái*. Budapest, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó
- Kassenova, Togzhan (2014): *Brazil's Nuclear Kaleidoscope: An Evolving Identity*. Carnegie Endowment for International Peace
- Mező Ferenc (2006): „[A geopolitika formaváltozásai](#)”. *Polgári Szemle*, 2. évfolyam, 12. szám, december, 75-107. pp.
- Ó Tuathail, Gearóid (2000): „The Postmodern Geopolitical Condition: States, Statecraft, and Security at the Millennium”. *Annals of the Association of American Geographers*, Vol. 90., No.1., March. 166-178. pp.
- Oliveira, Odete Maria de (1998): „A integração bilateral Brasil-Argentina: tecnologia nuclear e Mercosul”. *Revista Brasileira de Política Internacional*, vol.41, no.1 Jan/Jun, 5-19. pp.
- Patti, Carlo (2010): „Brazil and the nuclear issues in the years of the Luiz Inácio Lula da Silva government (2003-2010)”. *Revista Brasileira de Política Internacional*, vol.53., no.2., 178-197. pp.

- Patti, Carlos (2013): „O programa nuclear brasileiro entre passado e futuro”. Meridiano 47, Vol.14., No. 140., nov-dez., 49-55. pp.
- Pereira dos Santos, Ricardo Luis – Pinguelli Rosa, Luiz – Cardoso Arouca, Maurício – Duailibe Ribeiro, Alan (2013): „The Importance of Nuclear Energy for the Expansion of Brazil’s electricity grid”. Energy Policy, 60, 284-89. pp.
- Romero Gallardo, Michelle Vyoleta – Peña Gonzalez, Rodrigo – González Ulloa Aguirre, Pablo Armando (2012): „[Brasil: raíces geopolíticas y actual influencia en expansión](#)”. *Política y Cultura*, No. 37 primavera, 233-253. pp.
- Rónaky József - Horváth Kristóf - Szabó Szilárd - Solymosi József (2006): „Nukleáris non-proliferáció”. *Hadmérnök*, I. évf., 3. szám, december.
- Santos Vieira de Jesus, Diego (2012): „Em nome da autonomia e do desenvolvimento: o Brasil e a não-proliferação, o desarmamento e os usos pacíficos da energia nuclear”. Meridiano 47, Vol.13., No. 129., jan-fev., 28-34. pp.
- Scheinring Endre (2013): „Átbújni az atomsorompó alatt? Brazília nukleáris tengeralattjáró programja” *Seregszemle* XI. évfolyam, 2013/2–3. számában jelent meg.
- Selcher, Wayne A. (1985): „Brazilian-Argentine Relations in the 1980s: From Wary Rivalry to Friendly Competition”. *Journal of Interamerican Studies and World Affairs*, Vol. 27, No. 2, Summer, 25-53. pp.
- Skidmore, Thomas E. (1976): „Brazil’s Changing Role in the International System: Implications for U.S. Policy”. In: Riordan Roett (ed): *Brazil in the Seventies*. Washington D.C., American Enterprise Institute for Public Policy Research
- Solti Ágnes – Sutyinszki Péter (2013): *Brazília a BRICS-ben*. In: *Fehér könyv a BRICS országokkal való összkormányzati kapcsolatok építéséhez*. Budapest, Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium
- STRATFOR (2012): „The Geopolitics of Brazil: An Emergent Power's Struggle with Geography”. In: *Stratfor: Emerging Economies: The Geopolitics of the BRICS Nations*. CreateSpace Independent Publishing Platform
- Szilágyi István (2007): „[A brazil geopolitikai iskola](#)”. *Politikatudományi Szemle*, XVI. évfolyam, 3. szám, 69-83. pp.
- Taylor, Paul D. (2009): „Why Does Brazil Need Nuclear Submarines?”. *U.S. Naval Institute Proceedings*, Vol. 135, Issue 6, June, 42-47. pp.
- Vieira, Marco (2014): *Change and Continuity in Brazil’s Nuclear Non-proliferation Policies (Working Material! sent to BISA UK)*